

**ЖЕЉКО БЈЕЛАЈАЦ\***  
**НЕНАД БИНГУЛАЦ**  
Правни факултет за привреду и правосуђе  
Нови Сад

УДК 351.78:342.7(497.113)  
Монографска студија  
Примљен: 15.09.2017  
Одобрен: 30.10.2017  
Страна: 135-147

## **МУЛТИЕТНИЧНОСТ И МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТ ВОЈВОДИНЕ У ФУНКЦИЈИ АФИРМАЦИЈЕ ЉУДСКИХ ПРАВА И ЉУДСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ**

**Сажетак:** Постојање свести о различитости, али и прихватања исте, требало би да буде један од постигнутих цивилизацијских корака. Услед многобројних безбедносних изазова који прете савременом друштву, неопходно је начинити додатне напоре како би се заштитиле многе достигнуте вредности. Концепт заснивања људске безбедности је на томе да је безбедност сваког појединца есенцијална за стварање мирних и стабилних друштава. Војводина у смислу мултиетничности и мултикултуралности, са јаким историјским и културолошким темељима представља специфичност Европе. Неговање Војвођанске традиције и уплив у корпус нових европских вредности је довољан мотив за отклањање безбедносних изазова. Значај овог рада се огледа у томе да се сагледавањем многих кључних аспеката за тему истраживања, а посматрано и из угла прокламованих вредности, постигне допринос у афирмацији људских права и људске безбедности у Војводини.

**Кључне речи:** Војводина, мултиетничност, мултикултуралност, људских права, људска безбедност

### **Уводна разматрања**

Војводину карактерише као једно од њених основних обележја поред географског положаја и равничарских предела, мултиетничност и мултикултуралност. У Војводини живе бројне нације које су несразмерно заступљене, што је и логично. Мултикултуралност у Војводини не симболизује само идеал о заједничком животу, већ се она потврђује међусобном повезаносту и измешаносту етничких и културних група. Та коегзистенција симболише се кроз међусобну толеранцију и једнакост, на којој се и даље свакодневно ради.

Војводина као аутономна покрајина на северу Србије, простире се на површини од 21.614 км<sup>2</sup>, што представља 24% територије. По последњем попису

---

\* zdjbjelajac@gmail.com

становништва по националној припадности из 2011. године, у Војводини укупно има 1.931.809 становника.<sup>1</sup>

Демографска политика се мењала вековима, а самим тим и етничка и културолошка. Од првих досељеника, па све до последњих ратова на овим просторима, постојала је периодична колонизација Војводине. Сматра се да су први насељеници ових простора били илирског, трачког и келтског порекла, а ради се о периоду од пре пет миленијума, али су најзначајнији утицај, у историјском смислу, имали Римљани који су владали овим подручјем у првом веку пре нове ере.<sup>2</sup>

Циљ овог рада није да указује на историјске и статистичке утврђене податке, већ је, узимајући и њих у обзир, размотри питање људских права и људске безбедности у Војводини.

Значај овог рада се огледа у томе да се сагледавањем многих кључних аспеката за тему истраживања, а посматрано и из угла прокламованих европских вредности, постигне допринос у афирмацији људских права и људске безбедности у Војводини.

## Мултиетничност и мултикултуралност

Постојање свести о различитости, али и прихватања исте, требало би да буде један од постигнутих цивилизацијских корака. Тај корак је можда и начињен, али није можда у потпуности сигуран и стабилан. Иако се тежи ка прихватању човека, онакав каква јесте, са свим својим манама и врлинама, недовољно се некада штити та посебност, док с друге стране, понекад је недовољно осуђивање дискриминације у било којем облику.

У друштву, у којем доминира грађанска политичка култура, најчешће преовладава уважавање мултиетничности и даје се на значају мултикултурализму, а стиче се утисак да су све културе једног друштва равноправне и да заслужују једнаке шансе за свој опстанак и реализацију својих потреба.<sup>3</sup> Наравно, не треба наглашавати да се слобода једног човека граничи слободом другог.

Појам грађанске културе симболизује нормативну потребу за грађанским укључивањем како би демократија функционисала. Аутори који су се бавили овом тематиком додатно назначавају да емпиријски посматрано, грађанска култура се бави елементима социокултурног света, који представљају предуслове за демократску партиципацију и то код институција цивилног друштва, постојање политичке активности у ширем смислу и др. Предуслови се односе

<sup>1</sup> Завод за статистику, *Статистички календар Републике Србије 2017*, стр. 23 и 27. Посматрано по националној припадности: срба 1.289.635, албанца 2.251, бошњака 780, бугара 1.489, буњевача 16.469, војвођана 28.567, влаха 170, горанаца 1.179, југословена 12.176, тађара 251.136, македонаца 10.392, муслимана 3.360, немаца 3.272, рома 42.391, румуна 25.410, руса 1.173, русина 13.928, словака 50.321, сповенаца 1.815, украјинаца 4.202, хрвата 47.033, црногораца 22.141, осталих 6.710, нису се изјаснили 81.018 и непознато 14.791

<sup>2</sup> Bagić, Marko, *Kolonizacija Vojvodine*, Essehist, Osijek, 2012, str.44.

<sup>3</sup> Petričušić, Antonija, *Multietničnost i razvoj*, Institut Stine, Zagreb, 2012., str.1-2.

на доминантне културолошке атрибуте међу грађанима, који на различите начине чине сегмент демократског живота.<sup>4</sup>

Грађанска култура је, како то исти аутори наводе, истовремено и јака, али и рањива. Може да ствара нормативне и културолошке ресурсе неопходне за демократију, али буде пасивна пред политичком и економском моћи. Специфичност је што она може да обликује (грађане) али и она може бити обликована, што може довести до њеног јачања или слабљења.<sup>5</sup>

Да би се даље могло разматрати питање мултиетничности и мултикултуралности потребно је размотрити неке основне појмове.

Појам културе и даље важи за један од најсложенијих појмова за разумевање у хуманистичким и друштвеним наукама. Више аутора сматра да се културе традиционално замишљају као свеобухватни и чврсти и духовни оквири који својим припадницима условљавају, а не тако ретко и одређују, перципирање света око њих. Често је основа културе заснована на унутрашњој међусобној комуникације чланова друштва и у свакодневном животу. Као конститутивни елементи културе, сматрају се језик, митови, традиција, обреди, обичаји и сл. Због ове основе, најчешће, припадници одређене културе имају ту јаку повезаност која се манифестује кроз подсвесну дужност њеног очувања. Те стога је јасно зашто се сматра да је култура у савременом свету интегрални део друштвеног али и индивидуалног живота.<sup>6</sup>

Култура са својим карактеристикама као што су понекад и динамичност, хетерогеност и променљивост, заокупира поље друштвеног, психолошког, политичког, економског и духовног живота, а наравно и утиче на поље безбедности.<sup>7</sup>

Мултикултуризам и мултиетничност су комплексни појмови који су нераскидиво повезани, јер култура се ствара и преноси у друштву, а није производ појединаца. Због тога, поједини аутори назначавaju да је култура скуп научених начина понашања, система вредностим знања и др, док су друштва фактички групе које су међусобно повезане интеракцијом, а карактеришу их одређене различитости у погледу заједничке традиције, културних образаца и перспектива.<sup>8</sup>

Са развојем друштва, развијала се и култура. Постоји више типова култура, у зависности од угла разматрања. По најчешћој, социолошком груписању, издоминирала су три основна типа и то: традиционална култура, елитна култура и масовна култура.<sup>9</sup>

<sup>4</sup> Dahlgren, Peter, *Traženje razgovorne javnosti - Mediji, prosuđujuća demokracija i građanska kultura*, Medijsko istraživanje, god. 8, br. 2, 2002, str. 53.

<sup>5</sup> *Ibid.*

<sup>6</sup> Мешић, Милан, *Појам културе у контексту расправа о мултикултуризму*, Croatia – Часопис за хрватски језик, књижевност и културу, Загреб, 2007, стр. 171.

<sup>7</sup> Бјелајац, Жељко, *Безбедносна култура – Умеће живљења*, Правни факултет за привреду и правосуђе Нови Сад, 2017, стр.42.

<sup>8</sup> Шкоробица, Вања, *Култура и друштво*, Школа ликовних уметности, Сплит, 1-28.

<sup>9</sup> *Ibid.*

Традиционалну културу карактерише очување језика, религије и етнички идентитет. Овим типом се може начитини јаснија разлика између народа у културолошком смислу. За најважније облике традиционалне културе, сматрају се: навике, обичаји и традиционални морал. Елитна култура је култура којој припадају само виши имућнији и интелектуално јачи слојеви друштва. Све је мање заступљена услед јачања потрошачког друштва. За најважније облике испољавања елитне културе сматрају се: позоришта, изложбе, концерти, галерије и сл. Масовна култура, као што се то може и закључити она је доступна већем броју грађана, те стога је она економски јефтина и доступна већини, што често може да има и негативне ефекте услед утицаја и разних облика манипулација и стварања негативних трендова.

У Европи више се држава и/или градова сматра симболима мултиетничности и мултикултуралности, а опште је познато да на врх те скале Лондон, Беч и Париз.

Када посматрамо Републику Србију, више њених делова имају значајно истакнуту високу мултиетничност и мултикултуралност, али неспорно у томе предњачи Војводина, те ову јединственост у најпозитивнијем смислу, не само као пример европи већ и као задатак целом свету, треба посебно заштитити и очувати.

## Људска права и људска безбедност

Људска права и људска безбедност, представљају веома значајно питање савременог човека. Иако се ова два елемента никако не могу употпуности дистанцирати од свих досадашњих развоја друштва и човека, некако се латентно стиче утисак да је сада њихово време што се и може видети кроз усмеравање више друштвених наука управо ка њима.

Однос између људских права и људске безбедности је веома тесан, па чак и до те мере да се може сматрати да постоји нераскидива веза. Неспорно је да имају више тачака везивања, али дефинитивно је једна од најзначајнијих људско биће, односно појединца. У ово разматрање су се укључили и теоретичари који покрећу питања као што су: да ли је људска безбедност људско право само по себи? да ли су људска права срж или нормативни основ за концепт људске безбедности? Али и многа друга. У оквиру људских права увек су се подразумевала и питања безбедности појединца. У прилог поменутом, најчешће се и наводи члан 3. Универзалне декларације о људским правима у којем се предвиђа да свако има право на живот, слободу и безбедност личности.<sup>10</sup>

Када се конкретно посматра релација између људских права и људске безбедности, али дефинитивно су два најдоминантнија, и то: прво - безбедност је сама по себи људско право, док је друго - концепт људске безбедности се

<sup>10</sup> Бјелајац, Жељко, *Људска безбедност сагледана кроз призму људских права и савремених претњи*, Култура полиса, год. XIV (2017), бр. 33, стр. 145.

умногоме ослања на теоријски дискурс, праксу и оквир концепта људских права.<sup>11</sup> Све ове релације нису од толиког значаја ако то није реално стање, иако се никако не сме оспорити њихов значај и потреба.

У свакодневном животу ове вредности морају бити део вредносних система појединца, које ће посебно доћи до изражаја у условима када је лична безбедност непосредно угрожена, а тада ће се настојати да се отклоне околности и ризици који угрожавају основно право на живот. Поједини аутори указују да уколико се људи осећају безбедним и слободним и уколико су задовољили основне потребе, потрудиће се додатно да остваре „право на срећу и задовоље потребе“ које су изван основног права на живот и базичне људске безбедности.<sup>12</sup>

Начелно посматрано сва људска права представљају део људске безбедности. Поједине државе под утицајем теоретичара дефинисали су да је потребно о људској безбедности мислити и поставити акценат на „слободи од страха“, што је случај у Канади, док се у другим земљама више ослањају на „слободи од немаштине“, што је случај са Јапаном. Како год да се ово питање детаљније посматра, односно на чему се темељи, јасно је да је коначни циљ да се постигне уважавање сваког људског бића понаособ, што фактички и представља значајни сегмент људске безбедности.<sup>13</sup>

Иако се може стећи утисак на основу изнетог да када је реч о људским правима и људској безбедности све одмерено и релативно усклађено функционише, ипак није у потпуности тачно. С обзиром да се ради о новом безбедносном концепту, не постоји друштвена подршка, нити постоји довољна институционална подршка и академско теоријска подршка, посебно када се прави паралела са капацитетом са којим располаже у међународном праву концепт људских права. За очекивати је да се у периоду који претходи постигне проналажења свог места у међународном систему вредности.<sup>14</sup>

Потребно је можда још указати и на став да када се сагледава ширина заштитног објекта, људска безбедност представља шири појам, од људских права, јер поред основних права обухвата и основне способности и апсолутне потребе човека. Људска безбедност, поред указаног на чему је био акценат у овом делу рада, такође задира и у домен безбедности који се може потенцијално угрозити услед природних катастрофа. Људска права пружају концептуални и нормативни основ за човекову безбедност, она су предуслов за живот у дос-

<sup>11</sup> У многим међународним документима се може видети значај безбедности људи кроз гарантоване исте, а може се навести: Универзалној декларацији о људским правима, Пакт о грађанским и политичким правима, Европска конвенција о људским правима и основним слободама, Америчка декларација о правима и дужностима човека, Афричка повеља о правима људи и народа и др. Више о томе: Башић, Горан, *Људска безбедност и људска права*, у: Самид Шаренкапић (ур.), Мали водич кроз људску сигурност, Културни центар Дама Д, Нови Пазар, 2014, стр. 19.

<sup>12</sup> Башић, Горан, *Људска безбедност и људска права*, у: Самид Шаренкапић (ур.), Мали водич кроз људску сигурност, *op.cit.*, стр. 19-22.

<sup>13</sup> Бјелајац, Жељко, *Људска безбедност сагледана кроз призму људских права и савремених претњи*, *op.cit.*, стр.143.

<sup>14</sup> *Ibid.* стр.144.

тојанству, благостању и сигурности, па самим тим на својствен начин и „дефинишу људску безбедност”.<sup>15</sup>

С обзиром да смо прешли на сагледавање питања људске безбедности, потребно је пре него што се настави, прецизирати неке основне и полазне тачке.

Људска безбедност представља нови начин посматрања проблема који се односи на питање безбедности.

Основни разлог због чега овакав начин сагледавања може да доведе до збуњености мање упућене истраживаче ове теме је у томе што одступа од класичног концепта питања безбедности који почива на територијалном интегритету и суверенитету државе.

Људска безбедност је термин који се у све већој мери примењује, а код аутора који се баве овим питањем не постоји јединство када је рач дефинисању овог појма. Због концизности и фокуса истраживања, указаћемо да Фен Ослер Хампсон разликује три приступа људској безбедности и то: 1) приступ заснован на људским правима; 2) приступ заснован на сигурности људи; и 3) приступ заснован на одрживом људском развоју.<sup>16</sup>

Концепт заснивања људске безбедности је на томе да је безбедност сваког појединца есенцијална за стварање мирних и стабилних друштава. Безбедност појединца зависи од много појава и степена интеракције тог појединца са остатком друштва. Људска безбедност се фокусира на утврђивање и спречавање ризика који прете појединцима или групама како у физичком тако и материјалном, а последњих година и све више и у психолошком смислу. Уврштавањем овог принципа у разматрање питања безбедности покушава се постићи слобода од страха, слобода од немаштине и право на достојанствен живот.<sup>17</sup>

Потребно је прецизирати да људска безбедност, у најширем смислу, обухвата много више од одсуства насилних сукоба, односно са њом се обухватају људска права, добро управљање, могућност образовања и здравствене заштите и стварање услова да свака јединка има могућност и слободу избора приликом остваривања својих потенцијала. Постизањем поменутог, или радом на томе директно или мање директно утицаће се и на смањење сиромаштва, постизању економског напретка и спречавању сукоба. Поједини аутори истучу да одсуство било ког облика ускраћености, одсуство страха и слобода будућих генерација да наследе здраво природно окружење, међусобно су повезани и нераскидиви делови људске безбедности, а стога и националне безбедности.<sup>18</sup>

Уопштено речено, идеја људске безбедности односи се на најшири оквир заштите људског живота од свих потенцијалних облика његовог радикалног

<sup>15</sup> *Ibid.* стр.145.

<sup>16</sup> Fen Osler Hampson et al., *Madness in the Multitude: Human Security and World Disorder*, Oxford University Press, New York, 2002, pp. 229-243.

<sup>17</sup> Бабовић, Марија, Вуковић, Оливера и др., *Људска безбедност – две студије случаја у Србији*, SeConS – Група за развојну иницијативу, Београд, 2015, стр.10.

<sup>18</sup> Осман Балић (ур.), *Безбедност Рома - Смернице и праксе за праћење и извештавање о појавама дискриминаторне праксе и безбедносних ризика*, YUROM Центар – Ниш, 2014, стр.41.

угрожавања. Ова идеја претендује да сви друштвени актери остварују своје друштвене улоге, на начин да приликом планирања својих активности воде рачуна да фундаменталне компоненте људске безбедности ни на који начин не буду угрожене.<sup>19</sup>

Из до сада изнетог, може да се види да људска безбедност фактични представља, односно значи заштиту основних слобода човека. Конкретније, ради се стварању политичких, друштвених, еколошких, економских, војних и културних система који удружени омогућавају човеку да имају и живе достојанствен живот.<sup>20</sup>

Кад се базично посматра, стиче се утисак да овде постоји велика сличност са Универзалном декларацијом о људским правима, али у време њеног доношења и усвајања основна идеја је била базирана да се појединац заштити од нехуманих и противзаконитих аката државних органа, а спрема тадашњих околности, није се могло „говорити“ о ширем разумевању безбедности које данас обухвата појам људска безбедност.<sup>21</sup>

Нужно је прецизирати питање појединачне (људске) безбедности. Под овим појмом се подразумева „живот, здравље, статус, изобиље и слобода“. Аутори који су више разматрали ово питање указују да су ови поменути елементи засебно веома сложени и да се неки од њих не могу заменити ако се „изгубе“.<sup>22</sup>

Управо због изнетог се може и сматрати да људска безбедност има два кључна аспекта.

Први представља „сигурност од хроничних претњи као што су глад, болести и репресија“. Други кључни аспект је „заштићеност од изненадних и болних поремећаја који ремете свакодневни живот, без обзира да ли настају код куће, на послу или у заједници“.<sup>23</sup>

На крају се може лако закључити на основу изнетог да се људска безбедност, исто као и сви остали појмови који се односе на питање безбедности, имају вишеструки карактер, али и значајну међусобну повезаност која се огледа у разним факторима и феноменима. Свакако, овде се ради о вољи да се постигне физичко, материјално и психолошко благостање појединаца, а самим тим и групе, тј. свега онога што може да утиче на успостављање окружења које је сразмерно савременом човеку.

<sup>19</sup> Бјелајац, Жељко, *Људска безбедност сагледана кроз призму људских права и савремених претњи*, *op.cit.*, стр. 141.

<sup>20</sup> Commission on Human Security, *Human Security Now*, New York, 2003, p. 4.

<sup>21</sup> Драгишић, Зоран, Драгаш, Орхан и Хаџић Демир, *Људска права и људска безбедност*, Теме, вол. 37, бр. 4, Универзитет у Нишу, Ниш, 2013, стр. 1660..

<sup>22</sup> Бјелајац, Жељко, *Људска безбедност сагледана кроз призму људских права и савремених претњи*, *op.cit.*, стр.142.

<sup>23</sup> Human Development Report, Published for the United Nations Development Program, Oxford University Press, New York, 1994, p.23.

## Специфичности мултиетничности и мултикултуралности Војводине

Никако се не може дословно схватити, из угла мултиетничности, да је Војводина мала Европа, али категорично се може сматрати да је Европа у малом.

На простору Војводине живи 26 националних мањина и националних заједница. Равноправно се користи 6 језика у службеној употреби. Ова мултиетничност се не заснива само на статистичким бројкама и сличним показатељима, већ је оно приметно у различитим културолошким приказима, почев од карактеристичних архитектонских детаља у мањим етно насељима, „укусима“ музике, фолклора, гастрономије... Када би постојала могућност да у једној градској улици постоји онолико ресторана, колико постоји етно кухиња у Војводини, та улица би поред плеса мириса и укуса кроз ваздух носила све вековне повезаности ових народа. Најбоље јело би било управо оно које би се сервирало на „челу“ улице, сачињено од таман толико састојака равномерно одабраних из свих делова „шора“, а дефинитивно би поносно могло да носи име војвођански специјалитет. То је Војводина.

Данашња Војводина у смислу мултиетничности и мултикултуралности, је само један сегмент на временској линији од јуче ка стутра. Своје јаке историјске и културолошке темеље, одлучно користи као ослонац будућих корака, које већ скоро две деценије се симболише са термином евроинтеграција.

Мултикултуролошко наслеђе Војводине огледа се у разноврсности облика и стилова, као директних трагова бројних цивилизација из којих потичу или услед чијих су утицаја настали. Војводина се као једна мултикултуролошка ризница поноси са 424 непокретна културна добра која су разврстана према својствима у 318 споменике културе, 15 археолошких налазишта, 16 просторне културно-историјске целине и 10 знаменитих места.<sup>24</sup>

Када би се погледало још даље у историју овог подручја, виделе би се сталне миграције, између великих река које су резултирале настајање насеља у раним периодима првих људских цивилизација. Историјски и археолошки показатељи нам представљају да су се прве људске заједнице појавиле у Војводини пре око 60.000 година старе ере, о чему сведоче станишта неандерталаца пронађена на Петроварадинској стени. Концентрисаним археолошким истраживањима и ископавањима још од периода деветнаестог века у Војводини до данас пронађено и евидентирано преко 2000 археолошких локалитета из праисторије, више од 500 локалитета из периода антике и преко 200 налазишта из средњег века.<sup>25</sup>

У етничком и верском смислу, Војводина има исто значајну и веома јаку баштину. Током средњег века, у периоду почетка ширења хришћанства, наста-

<sup>24</sup> Покрајински Секретаријат за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама, *Заштита културне баштине у Војводини*, преузето са: [www.kultura.vojvodina.gov.rs](http://www.kultura.vojvodina.gov.rs), 11.09.2017.

<sup>25</sup> *Ibid.*



ју монашке насеобине и представљају слику националне, верске и културолошке мешовитости овог подручја. Иако су ови објекти дислоцирани у односу на насељена места, ови споменици културе данас представљају јединствене културне и туристичке симболе Војводине.<sup>26</sup> Наравно, најзначајнија је по овом питању Фрушка Гора са некадашњих 35, а данас очуваних 15 православних манастира, насталих у периоду од XV до XVIII века. Изузетна културолошка и духовна вредност се може наћи широм Војводине, па тако према писаним изворима витезови - темплари су 1169. године изградили Фрањевачки самостан у Бачу.<sup>27</sup>

Јасно произилази из овог кратког осврта да је специфичност мултиетничности и мултикултуралности Војводине заснована на људима који заједно живе уважавајући своју и туђу традицију и њиховим честим мешањима, те због тога и представља једну специфичну средину Европе која се заснива на вековном суживоту, а не на модерним економским миграцијама становништва.

Неговање ове Војвођанске традиције и уплив у корпус нових европских вредности није самостално одржив. Војвођанска мултиетничност и мултикултуралност не може данас само да опстане на традиционалним вредностима, услед многобројних светских и европских безбедносних изазова.

## **Перспективе концепта људских права и људске безбедности у Војводини**

Перспективе концепта људских права и људске безбедности у Војводини не одступају од већ познатих оквира, али имају своју специфичност.

Када се концепт људске безбедности сагледава кроз призму квалитета друштва и квалитета живота, а ова два елемента посматрања често сматрају и облицима савремених претњи, онда квалитет друштва и квалитет живота због своје блискости и међусобног односа имају посебан значај. Под квалитетом живота се најчешће сматра животни услови друштва, односно појединца. У том смислу савремене претње људској безбедности представљају различити економски али и некономски индикатори. Поред поменутих потенцијалних претњи и поједине вредности које нису довољно развијене или сачуване могу да буду претње безбедности, а првенствено се мисли на људска права, квалитет живота и др. Концепте савремених претњи није лако дефинисати из разлога што су веома широки и неодређени, али најчешће се сагледава кроз све проблеме са којима се људи у свом животу и окружењу суочавају.<sup>28</sup>

Најчешће се претње људској безбедност, у контексту овог дела рада и истраживања, групишу у седам подкатегорија и то: економска безбедност,

<sup>26</sup> *Ibid.*

<sup>27</sup> Загорац, Маринела, *Заштићена подручја на територији града Новог Сада*, Градска управа за заштиту животне средине, 2015, стр.3. и Покрајински Секретаријат за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама, *Заштита културне баштине у Војводини, op.cit.*

<sup>28</sup> Липовац, Младен и Глушац, Лука, *Перспективе људске безбедности*, Култура полиса, год. VIII, бр. 16, 2017, стр. 57-76.

безбедност у погледу хране, здравствена безбедност, еколошка безбедност, лична безбедност, безбедност заједнице и на крају политичка безбедност.<sup>29</sup>

Осећање несигурности данас код већине људи на локалном нивоу произилази из различитих страхова које изазивају претње директног угрожавања њихове личне безбедности. Иако нису глобалне претње толико примарне за овај облик угрожавања не значи да не постоје, али претње које угрожавају сигурност посла, прихода, здравствену сигурност и безбедност животне средине, заштићености од насиља су примарне окупације безбедности људи посебно на локалном нивоу. Таква је перцепција и у Војводини.<sup>30</sup> Поред поменутог иако то не представља специфично огледало Војводине већ многих региона света људска права као скуп неотуђивих права и слобода појединаца често су угрожена што изазива поменуте страхе за безбедност.<sup>31</sup>

Многи показатељи указују на то да иако се налазимо у великој ери глобализације са свим данас могућим технолошким достигнућима, ипак постоји приметан степен отуђења између људи. Отуђења представљају не само нехумани облик понашања већ имају и деструктивни карактер.<sup>32</sup> Управо та отуђеност има за последицу видније постојање екстремних група које су добро организоване.

Циљеви екстремних група или само гласних појединаца представља проблем многих региона у Европи (у Данској, Финској, Белгији, Шпанији...), тако да то не представља специфичност Војводине. С обзиром да на простору Србије, па тако и Војводине, деценијама уназад постоје многобројни економски проблеми који су настали услед разних транзиција и приватизација, али и услед ратних околности којих су грађани били сведоци и актери, додатно „подгревају“ ставове који нису у складу са дотадашњим вредностима, а заснивају се на личној мржњи према некој другој нацији као последица и револт личног проживљавања најчешће ратних дешавања, што се и донекле може разумети јер очигледно је пробуђено оно што је цивилизацијски угушено, односно, око за око - зуб за зуб, али то се никако не може и оправдати.

Нажалост, понекад се стиче утисак да се вештачки стварају проблеми са националним прозвучком, али не да би се можда нешто покренуло или постигло на Војвођанском плану, већ да би се интернационализовало то питање, што намеће разматрање о мотивима за тако нешто. За ово могући је пример усвајање тзв. војвођанске заставе познатије „у народу“ као атономашке-сепаратистичке заставе и након легитимне промене власти, усвајање нове заставе, која је „као“ стара застава из 19. века, па „не може бити нова“ са традиционалним симболима, која „у народу“ се идентификује као српска застава.

<sup>29</sup> United Nations Development Programme, *Human development report 2016*, преузето са: <http://hdr.undp.org/en/2016-report>, 11.09.2017.

<sup>30</sup> Moller, Bjorn, *Nacionalna, socijalna i ljudska bezbednost*, *Ljudska bezbednost*, vol.1. br.1, Fakultet civilne odbrane Univerziteta u Beogradu, 2003. str.42.

<sup>31</sup> Бјелајац, Жељко, *Људска безбедност сагледана кроз призму људских права и савремених претњи*, *op.cit.*, стр. 198.

<sup>32</sup> Бјелајац, Жељко, *Алијенација човека у ери научнотехнолошког развоја и глобализације као узрок пораста и разноликости организованог криминала*, *Култура полиса*, год. XI, бр. 16, 2014, стр. 57-76.

Превенција свих могућих проблема је суштинско решење. Један од видова превенције је неспорно и формирање 2008. године завода за културу националних мањина Војводине и то војвођанских Мађара, Словака, Румуна, Русина и Хрвата. Ове заводе основала је Скупштина Аутономне Покрајине Војводине заједно са националним саветом ових националних заједница, а како би се радило на очувању, унапређењу и развоја културе ових националних заједница. Специфичност је да овакви заводи не постоје ни у једној земљи у окружењу. Формирање и функционалност ових завода од посебног су значаја за очување мултикултурног идентитета Војводине, за плурализам у култури и отворено друштво, али и за доступност богатства тих култура свим грађанима.<sup>33</sup>

Инциденти на националној основи су у Војводини изузетак, а не правило. Понекад су више, а некад нису уопште медијски пропраћени. Поједини извори, указују на то да су међуетнички ексцеси неретко последица пасивности полиције, тужилаштва и судова, на чији рад Војводина не може да утиче због ненадлежности.<sup>34</sup>

## Закључна разматрања

Постојање свести о различитости, али и прихватања исте, требало би да буде један од постигнутих цивилизацијских корака. У Војводини постоји вековна свест, коју је потребно неговати и чувати, посебно услед постојања многих савремених безбедносних изазова који могу да наруше постојеће стање. У друштвима која се заснивају на грађанској култури, преовладава уважавање мултиетничности и даје се на значају мултикултуризму.

Људска права и људска безбедност, представљају веома значајно питање савременог човека, а њихов однос је веома тесан, па чак и до те мере да се може сматрати да постоји нераскидива веза.

Војводина као мултиетнично и мултикултуролошко подневлје представља специфичност Европе, те стога и има посебан значај. У Војводини се историјски и културолошки темељи користе као ослонац будућих корака. Мултиетничност и мултикултуралност Војводине заснива се на људима који заједно живе уважавајући своју и туђу традицију, али и међусобним мешањима те традиције.

Перспективе концепта људских права и људске безбедности у Војводини не одступају од већ познатих оквира. У раду су указани многи безбедносни изазови који никако не могу да „заобиђу“ и Војводину. Ти изазови проузроковани су најчешће економским проблемима, али и ратним последицама. Екстремне групе или екстремни појединци, својим деловањем нарушавају стечене

<sup>33</sup> Више о томе: Покрајински Секретаријат за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама, *Заштита културне баштине у Војводини*, *op.cit.*

<sup>34</sup> Више о томе: Војводина данас, *Инциденти изузетак, а не правило*, преузето са: [www.vojvodina.com/naslovna/arhiva6/051014.html](http://www.vojvodina.com/naslovna/arhiva6/051014.html), 10.09.2017.

и постојеће војвођанске вредности. Када се фокусирамо на инциденте на националној основи, ради се о изузецима, а не о правилима.

Идеја овог рада је да се сагледавањем многих аспеката од значаја за тему истраживања, а посматрано и из угла прокламованих европских вредности, постигне допринос у афирмацији људских права и људске безбедности у Војводини. Борба мора бити свеобухватна и сваки допринос је значајан.

## Литература:

1. Багић, Марко, *Kolonizacija Vojvodine*, Essehist, Osjek, 2012, str.44-52.
2. Babović, Marija, Vuković, Olivera i dr., *Ljudska bezbednost – dve studije slučaja u Srbiji*, SeConS – Grupa za razvojnu inicijativu, Beograd, 2015.
3. Bašić, Goran, *Ljudska bezbednost i ljudska prava*, u: Samid Šarenkapić (ur.), *Mali vodič kroz ljudsku sigurnost*, Kulturni centar Dama D, Novi Pazar, 2014., str. 19-22.
4. Bjelajac, Željko, *Alijenacija čoveka u eri naučnotehnološkog razvoja i globalizacije kao uzrok porasta i raznolikosti organizovanog kriminala*, Kultura polisa, god. XI, br. 16, 2014, str. 57-76.
5. Bjelajac, Željko, *Bezbednosna kultura – Umeće življenja*, Pravni faultet za privredu i pravosuđe Novi Sad, 2017.
6. Bjelajac, Željko, *Ljudska bezbednost sagledana kroz prizmu ljudskih prava i savremenih pretnji*, Kultura polisa, god. XIV (2017), br. 33, str. 139-154.
7. *Vojvodina danas, Incidenti izuzetak, a ne pravilo*, preuzeto sa: [www.vojvodina.com/naslovna/arhiva6/051014.html](http://www.vojvodina.com/naslovna/arhiva6/051014.html), 10.09.2017.
8. Dahlgren, Peter, *Traženje razgovorne javnosti - Mediji, prosuđujuća demokratija i građanska kultura*, Medijsko istraživanje, god. 8, br. 2, 2002, str. 35-62.
9. Dragišić, Zoran, Dragaš, Orhan i Hadžić Demir, *Ljudska prava i ljudska bezbednost*, Teme, vol. 37, br. 4, Univerzitet u Nišu, Niš, 2013, str. 1655-1667.
10. Zavod za statistiku, *Statistički kalendar Republike Srbije 2017*.
11. Zagorac, Marinela, *Zaštićena područja na teritoriji grada Novog Sada*, Gradska uprava za zaštitu životne sredine, 2015
12. Lipovac, Mladen i Glušac, Luka, *Perspektive ljudske bezbednosti*, Kultura polisa, god. VIII, br. 16, 2011, str. 57-76.
13. Moller, Bjorn, *Nacionalna, socijalna i ljudska bezbednost*, *Ljudska bezbednost*, vol.1. br.1, Fakultet civilne odbrane Univerziteta u Beogradu, 2003.
14. Mešić, Milan, *Pojam kulture u kontekstu rasprava o multikulturizmu*, Croatia – Časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu, Zagreb, 2007, str. 159-184.
15. Osman Balić (ur.), *Bezbednost Roma - Smernice i prakse za praćenje i izveštavanje o pojavama diskriminatorne prakse i bezbednosnih rizika*, YUROM Centar – Niš, 2014.
16. Petričušić, Antonija, *Multietničnost i razvoj*, Institut Stine, Zagreb, 2012.
17. Pokrajinski Sekretarijat za kulturu, javno informisanje i odnose s verskim zajednicama, *Zaštita kulturne baštine u Vojvodini*, preuzeto sa: [www.kultura.vojvodina.gov.rs](http://www.kultura.vojvodina.gov.rs), 11.09.2017.
18. Fen Osler Hampson et al., *Madness in the Multitude: Human Security and World Disorder*, Oxford University Press, New York, 2002.
19. Human Development Report, Published for the United Nations Development Program, Oxford University Press, New York, 1994.

20. United Nations Development Programme, *Human development report 2016*, preuzeto sa: <http://hdr.undp.org/en/2016-report>, 11.09.2017.
21. Commission on Human Security, *Human Security Now*, New York, 2003.
22. Škorobica, Vanja, *Kultura i društvo*, Škola likovnih umetnosti, Split

## **MULTIETHNICITY AND MULTICULTURALITY OF VOJVODINA IN THE AFFIRMATION FUNCTION OF HUMAN RIGHTS AND HUMAN SECURITY**

**Summary:** The awareness of diversity, and acceptance of it, should be one of the achieved civilizational steps. Due to the many security challenges that threaten modern society, additional efforts must be made to protect the achieved values. The concept of establishing human security is that the security of each individual is essential for the creation of peaceful and stable societies. Vojvodina in the sense of multiethnicity and multiculturalism, with strong historical and cultural foundations, represents the specificity of Europe. Keeping Vojvodina's tradition and entering the corpus of new European values is a sufficient motive for eliminating security challenges. The significance of this work is in considering many key aspects of the research topic observed from the perspective of the proclaimed values, and to achieve a contribution in the affirmation of human rights and human security in Vojvodina.

**Key words:** Vojvodina, multiethnicity, multiculturalism, human rights, human security